

NAUČNI ČLANAK

PROJEKAT MOBILEurope

Nacionalni stručnjak iz Španije

Polazeći od osnovnog principa *Ugovora o funkcionisanju Evropske unije* (UFEU) o **slobodnom kretanju radnika**, koji kao osnovno pravo uključuje pravo kretanja i boravka radnika, pravo ulaska i boravka članova porodice i pravo na rad u drugoj državi članici (iako navedena prava podležu određenim ograničenjima), Projekat **MOBILEurope** (1) ima za cilj da analizira radne odnose na nivou Evropske unije i država kandidata, identifikujući njihove konvergencije i razlike, kroz razmenu informacija i iskustava između partnera, a kako bi se iznele „*preporuke i zaključci za unapređenje teorije i prakse vezane za mobilnost radnika u Evropi*“.

U ovom članku ćemo pokušati da predočimo neke aspekte koji se odnose na uticaj COVID-19 krize na mobilne radnike u smislu zapošljavanja, uslova rada i socijalne zaštite utvrđujući ulogu i uticaj socijalnog dijaloga i kolektivnog pregovaranja u cilju ublažavanja izazova koji su nastali usled pomenute pandemije.

Svima je poznato da je pandemija COVID-19 u ove tri godine stvorila brojne probleme društvu u celini, i to u više aspekata. Jedan od možda najozbiljnijih među njima je fokusiran na poslovni svet, koji je usko vezan za glavne transformacije društvenog sistema.

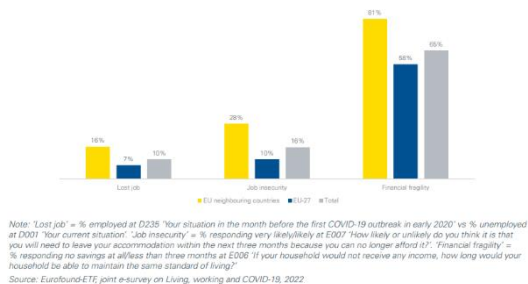
Mnoge kompanije su zatvorile svoje poslovanje, što je rezultiralo gubitkom radnih mesta i što je pogodilo, pre svega, radnike na najnestabilnijim pozicijama, radnike sa lošijim uslovima zaposlenja i radnike u sektorima kao što je uslužni sektor (2). U vezi s tim, UN su otišle toliko daleko da su izjavile da je pandemija COVID-19 „*preokrenula svet rada naglavačke*“ (UN, 2020: 2).

(1).- Projekat **MOBILEurope**, *Kolektivno pregovaranje za mobilne radnike u Evropi tokom pandemije COVID-19. Prekogranični, sezonski i preseljeni radnici* finansira se sredstvima Evropske unije, a pod vođstvom *Koalicije nezavisnih sindikata madridskih radnika*, CSIT UNIÓN PROFESIONAL, iz Španije, u njemu učestvuju profesionalci sa prestižnih evropskih univerziteta: Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet, UB-FF iz Srbije; Univerzitet u Tesaliji, UTH, Grčka; Univerzitet u Lisabonu, NOVA, iz Portugala; Univerzitet Svetog Ćirila i Metodija, UKIM, Severna Makedonija; Institut za javne poslove, IPA, Poljska.

(2).- MOR (*ILO Monitor: COVID-19... 2*) je ukazala na poslovnu neaktivnost 81 miliona ljudi usled nepovoljnih ekonomskih uslova, u poređenju sa 33 miliona koji su ostali bez posla, ali se nisu povukli sa radnog tržišta; u prvoj polovini 2020. godine (*Svetska zaposlenost...12*) zabeležen pad prihoda od zaposlenja od 5,3%, da bi na kraju godine dostigao 8,3%; pogođeni su, pre svega, žene, omladina i manje kvalifikovani radnici.

Figure 1: Exposure to poverty (% for three indicators)

Bez obzira na ovu opštu situaciju u svetu rada (3), postoji kategorija radnika koji su, zbog svoje posebne ranjivosti, bili dodatno pogođeni pandemijom COVID-19 u smislu njihove profesionalne aktivnosti – mobilni radnici, koji su trpeli posledice usled zatvaranja granica, odsustva socijalnih ili zdravstvenih beneficija ili, između ostalog, usled nedostatka adekvatnih zdravstvenih i

sigurnosnih uslova na njihovim radnim mestima.

Koga smatramo mobilnim radnicima?

U ovom članku ćemo se fokusirati na tri grupe u ovoj kategoriji: *prekogranični radnici*, *sezonski radnici* i *preseljeni radnici*.

Prekogranični radnici se, Uredbom 883/2004/EU definišu kao „svako lice koje obavlja neku poslovnu delatnost kao zaposleno ili samozaposleno lice u državi članici, a koje boravi u drugoj državi članici u koju se obično vraća svakodnevno ili barem jednom nedeljno”, što je upravo kriterijum koji ih razlikuje od preseljenih radnika.

Međutim, ova definicija se odnosi samo na socijalnu zaštitu pogođenih radnika unutar Evropske unije, uz pribegavanje restriktivnijim definicijama ako se fokusiramo na poresku oblast i bilateralne sporazume o dvostrukom oporezivanju koji određuju poreski režim ovih radnika, namećući prostorni kriterijum kao konstitutivni element koncepta prekograničnog rada.

Sa druge strane, Direktiva 2014/36 pod sezonskim (ili privremenim) radnicima podrazumeva „državljanke trećih zemalja čije je prebivalište u trećoj zemlji, a koji privremeno i legalno borave na teritoriji države članice u cilju obavljanja delatnosti koja podleže sezonskom ritmu, po osnovu jednog ili više ugovora o radu na određeno vreme zaključenih direktno između tog državljanina treće zemlje i poslodavca sa sedištem u državi članici” (4), što obuhvata i državljane Evropske unije i državljane trećih zemalja.

(3).- EURES izveštaj: *Informacije o tržištu rada. Tabela manjkova i viškova radne snage 2022*

(4).- Ovi radnici unutar EU imaju pravni okvir na koji se u osnovi možemo koncentrisati: Uredba 492/2011 o slobodi kretanja radnika unutar Evropske unije; Direktiva 2020/1057 o upućivanju radnika; Direktiva 2008/14 o radu agencija za privremeno zapošljavanje; Uredba 883/2004 o koordinaciji socijalnog osiguranja, već navedena; Direktiva 2014/36 o uslovima ulaska i boravka državljanina trećih zemalja u svrhu zapošljavanja u formi sezonskih radnika.

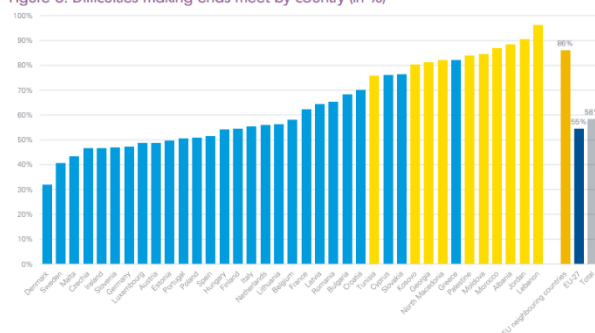
Pojavom COVID-19 pandemije, EU je uspostavila niz smernica o kretanju ovih radnika i ograničenja neesencijalnih putovanja (5).

Konačno, preseljeni radnik (ili imigrant) je, prema Generalnoj skupštini UN iz 1990. godine “*svako lice koje će obavljati, obavlja ili je obavljalo plaćenu aktivnost u državi čiji nije državljanin*”. Ova definicija bi, zbog svoje širine, mogla da obuhvati i već pomenute, prekogranične ili sezonske radnike. U stvarnosti je razlika u tome što preseljeni radnik u potpunosti napušta svoju zemlju porekla da bi radio i živio u drugoj zemlji.

Uticaj pandemije na rad (i život) građana EU

EUROFOUND i ETF izveštaj „*Život, rad i Covid-19 u Evropskoj uniji i u 10 susednih zemalja*“ zasnovan je na istraživanju sprovedenom početkom 2020. godine, koje je završeno u proleće 2022. godine, uz ankete sprovedene u okviru EU-27 i u 10 susednih zemalja (Albanija, Gruzija, Jordan, Kosovo, Liban, Moldavija, Maroko, Severna Makedonija, Palestina i Tunis) i predstavlja rezultate o uslovima života i rada

Figure 3: Difficulties making ends meet by country (in %)

Note: % difficulties making ends meet is the sum of 'with great difficulty', 'with difficulty' and 'with some difficulty'
Source: Eurofound-ETF joint e-survey on Living, working and COVID-19, 2022

u svakoj od datih zemalja, o finansijskoj krhkosti, ravnoteži između poslovnog i privatnog života ili rada na daljinu i hibridnog rada. Isto tako, njime se potvrđuje i negativan uticaj pandemije na obrazovanje i obuku, posebno u susednim zemljama EU i ozbiljni problemi usklađivanja poslovnog i porodičnog života, a posebno se odnosi na žene koje su poslovno dosta opterećene ili na nizak nivo zadovoljstva životom, posebno u

10 susednih zemalja EU.

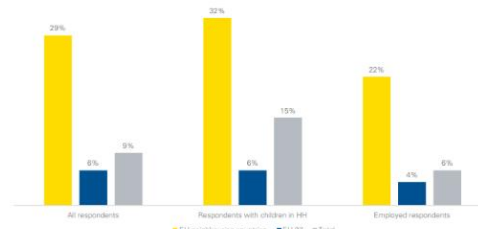
Kao sažetak zaključaka dobijenih u ovoj analizi, možemo navesti sledeće:

- Široko rasprostranjeno osećanje socijalne isključenosti pojavilo se među mlađim ispitanicima (28% u EU i 41% u susednim zemljama), pri čemu su mnogi izrazili strah po svoju finansijsku situaciju i situaciju sa zaposlenjem, misleći pre svega na trajne posledice pandemije i naglašavajući potrebu za većom političkom pažnjom usmerenom posebno ka mladima.

(5).- Evropski parlament i Savet su 14. juna 2021. godine usvojili *Uredbu o digitalnom COVID sertifikatu EU*, koji potvrđuje vakcinaciju, dijagnostički test ili oporavak od preležane bolesti i pravno je važeći u celoj EU i koji je bio na snazi do 30. juna 2023. godine. Njime je utvrđeno pravo svih građana EU (uz mogućnost proširenja na državljane trećih zemalja koji borave u državama članicama) da im se izda digitalni COVID sertifikat koji potvrđuje njihovu vakcinaciju, oporavak nakon pozitivnog dijagnostičkog testa ili negativan rezultat dijagnostičkog testa na infekciju SARS-CoV-2 virusom.

Pored toga, *Preporuka (EU) 2022/107* se bavila pitanjem ograničenja slobodnog kretanja unutar EU tokom pandemije COVID-19, naglašavajući da posedovanje EU digitalnog COVID sertifikata isključuje primenu bilo kakvih dodatnih ograničenja na pravo na slobodno kretanje, osim u izuzetnim slučajevima.

Figure 6: Perceived housing insecurity among all respondents, respondents with children in the household and employed respondents (in %)

Note: % responding 'very likely' and 'likely' to E007 'How likely or unlikely do you think it is that you will need to leave your accommodation within the next three months because you can no longer afford it?'

Source: Eurofound-ETF, joint e-survey on Living, working and COVID-19, 2022

- Mentalno zdravlje i dobrobit su bili glavna briga u svim zemljama, sa prepoznatim visokim rizicima od depresije, te potreba da se uspostave konkretne političke mere za zaštitu porodica od beskućništva, da se unapredi poslovanje ustanova za brigu o deci i da se osigura pristup kvalitetnim zdravstvenim uslugama, uključujući i mentalnu negu.
- Svi su prijavili lošu ravnotežu između poslovnog i privatnog života, s velikom raznolikošću među zemljama u pogledu radnih sati i umora od posla, pri čemu su žene prijavljivale veću učestalost umora zbog obavljanja većine neplaćenih kućnih poslova u slobodno vreme, posebno u susednim zemljama EU, naglašavajući potrebu za aktivnim rodno osetljivim merama na tržištu rada i delotvornim javnim politikama u zdravstvenom sektoru i u sektoru socijalne zaštite.
- 70% ispitanika iz susednih zemalja EU navelo je nedostatak dovoljnog pristupa programima obrazovanja i obuke koji nude ogroman potencijal kroz dokvalifikaciju i prekvalifikaciju osoba koje traže posao i onih sa nižim kvalifikacijama, posebno putem javnih službi za zapošljavanje.

Table 4: Access to education and training opportunities, by sex, educational attainment and labour market status (in %)

	EU neighbouring countries			EU-27		
	Yes	No	Total	Yes	No	Total
Male	24%	76%	100%	64%	36%	100%
Female	33%	67%	100%	65%	35%	100%
Primary	22%	78%	100%	51%	49%	100%
Secondary	22%	78%	100%	60%	40%	100%
Tertiary	39%	61%	100%	77%	23%	100%
Employed	34%	66%	100%	66%	34%	100%
Unemployed	16%	84%	100%	38%	62%	100%
Inactive	26%	74%	100%	71%	29%	100%

Note: Share of respondents considering to have insufficient access to education and training opportunities

Source: Eurofound-ETF, joint e-survey on Living, working and COVID-19, 2022

- Konačno, u svim EU-27 i susjednim zemljama prijavljeni su izazovi troškova života, pri čemu je izloženost siromaštvu iznosila 48% u EU-27 i 81% u susjednim zemljama. Isticanje prioritete akcije u okviru *Evropskog stuba socijalnih prava* koje pomaže u stvaranju kvalitetnih mogućnosti zapošljavanja i pravednih sistema socijalne zaštite će biti ključno za poboljšanje otpornosti u budućnosti.

Uticaj socijalnog dijaloga i kolektivnog pregovaranja pri suočavanju sa izazovima COVID-19 pandemije

Socijalni dijalog i, konkretnije, kolektivno pregovaranje između poslodavaca i predstavnika radnika, predstavljaju druga dva oblika sudelovanja radnika, pored sistema informacija i konsultacija, koji se uređuju *Direktivom 2002/14/EC*, a u okviru osnovnih ciljeva evropske socijalne politike utvrđenih članom 151 UFEU.

Problem njihove primene u svim državama EU, te u zemljama kandidatima i/ili susjednim zemljama, je nepostojanje minimalne homogenizujuće regulative o tome kako bi se isti razvijali.

Socijalni dijalog MOR definiše kao „*sve vrste pregovora i konsultacija, uključujući i puku razmenu informacija, između predstavnika Vlada, poslodavaca i radnika o pitanjima od zajedničkog interesa koja se odnose na ekonomske i socijalne politike*“, uspostavljajući ga kao jedan od četiri stuba Agende dostojanstvenog rada i priznajući ga kao pravo i sredstvo za priznavanje i proširenje prava radnika.

U okviru Evropske unije, socijalni dijalog „*ima za cilj unapređenje evropskog upravljanja kroz učešće socijalnih partnera u donošenju odluka i u njihovoj implementaciji*“ i uređen je članovima 151 do 156 *Ugovora o funkcionisanju Evropske unije* (UFEU), u kojima se navodi da *Komisija mora da konsultuje socijalne partnere* pre donošenja mera iz oblasti socijalne politike i da socijalni partneri mogu odlučiti da između sebe pregovaraju o sporazumu koji zamenjuje te mere, u roku od 9 meseci (član 154). Član 153 UFEU nudi državama mogućnost da socijalnim partnerima poveri sprovođenje odluka Saveta o kolektivnim ugovorima potpisanim na evropskom nivou (6).

Sa druge strane, *kolektivno pregovaranje* je osnovni postulat MOR, zajedno sa slobodom udruživanja, ustanovljen 1919. godine i razvijen u Konvencijama 151 i 154, kao procedura za rešavanje radnih sporova koja uključuje „*sve pregovore koji se vode između poslodavca i sindikalnih organizacija*“.

(6).- Postoji nekoliko publikacija u kojima se zagovara ovakav scenario socijalnog dijaloga i osnaživanja socijalnih partnera i poštovanje njihove autonomije. Tu, između ostalih, spadaju *Juncker komisija* sa konferencijom održanom u martu 2015. godine i *četvorostrani sporazum, potpisan u junu 2016. godine*, zatim *Evropski stub socijalnih prava, 2017* i njegov akcioni plan za 2021. godinu ili *Von der Leyen komisija*, koja je u više navrata potvrdila svoju predanost socijalnom dijalogu, u

publikacijama kao što je Evropski zeleni dogovor, Jaka Evropa za pravedne tranzicije, Godišnja strategija održivog rasta i preporuke za pojedine zemlje, te ciljevi Mehanizma oporavka i otpornosti.

Međutim, ono ne dobija odlučujuću ulogu u Evropskoj uniji u celini, gde je priznato kao pravo u članu 28 *Povelje o osnovnim pravima EU*; ovde se uspostavljaju propisi o postupku njegovog sprovođenja, poštovanju kolektivne autonomije i slobode udruživanja, ali **ne postoji pravni okvir koji reguliše i unapređuje kolektivno pregovaranje**.

Ovaj „deficit“ u globalnoj implementaciji kolektivnog pregovaranja je u suprotnosti sa njegovim uspostavljanjem kao prava u određenim zemljama. U Španiji, konkretno, kolektivno pregovaranje je kao pravo priznato u *Ustavu*: „*Zakon garantuje pravo na kolektivno pregovaranje između predstavnika radnika i poslodavaca, kao i obavezujuću snagu sporazuma*“, razvijeno *Statutom radnika*, čiji je rezultat *Kolektivni ugovor koji je obavezujući za sve strane*.

Budući da ne postoji posebna regulativa u EU za pregovaranje na nacionalnom nivou, očigledno je da ne postoji ni poseban okvir za transnacionalno kolektivno pregovaranje, osim postojanja *evropskih radničkih saveta*, kojima su data ovlašćenja informisanja i konsultacija, **ali ne i ovlašćenja kolektivnog pregovaranja**, koja svakako ne obuhvataju grupe mobilnih radnika (osim ukoliko su članovi u kompaniji koja ima kapacitet da osnuje ovakva evropska radnička veća).

Ukratko, suočeni smo sa široko rasprostranjenom potrebom, i to u većini evropskih zemalja, da sprovedemo pregovore za mobilne radnike po pitanjima kao što su zapošljavanje, socijalno osiguranje i oporezivanje, uslovi rada ili poboljšanja po pitanju mobilnosti u okviru slobodnog kretanja radnika uslovljeno COVID-19 pandemijom.

Verujemo da će nam projekat **MOBILEurope** omogućiti da krenemo u ovom smeru, te da će nam, kroz razmenu informacija i iskustava između partnera, omogućiti da „*damo preporuke i zaključke za poboljšanje teorije i prakse o mobilnosti radnika u Evropi*“, kao oznaku jednog od ciljeva.

Bibliografija

Ahret, Daphne, et al. *Život, rad i COVID-19 u Evropskoj uniji i u 10 susednih zemalja*, EUROFOUND-ETF, decembar 2022.

<https://www.eurofound.europa.eu/es/publications/report/2022/fifth-round-of-the-living-working-and-covid-19-e-survey-living-in-a-new-era-of-uncertainty>

Publikacija Komisije Evropskom parlamentu i savetu. *Smernice za bolju transpoziciju i primenu Direktive 2004/38/EC o pravu građana Unije i članova njihovih porodica da se slobodno kreću i borave na teritoriji država članica*

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/?uri=CELEX%3A52009DC0313>

Direktiva 2014/36/EU Evropskog parlamenta i saveta od 26. februara 2014. godine o uslovima ulaska i boravka za državljane trećih zemalja u cilju zapošljavanja kao sezonskih radnika

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/ALL/?uri=celex:32014L0036>

EURES, Informacije o tržištu rada. Tabela manjkova i viškova radne snage 2022.

https://eures.ec.europa.eu/living-and-working/labour-market-information_es

EURES u pograničnim regijama:

https://eures.ec.europa.eu/eures-services/eures-cross-border-regions_es#:~:text=Las%20regiones%20fronterizas%20interiores%20de,pa%C3%ADs%20y%20trabajan%20en%20otro.

Prekogranični radnici u Evropskoj uniji, Radni dokument Generalnog direktorata za studije. Serija o socijalnim pitanjima - W 16A -

ILO (Međunarodna organizacija rada). *ILO Monitor: COVID-19 i svet rada. 2021.*

https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/briefingnote/wcms_767028.pdf

ILO (Međunarodna organizacija rada). *Svetsko zapošljavanje i socijalni izgledi: Trendovi 2021.*

<https://www.ilo.org/global/research/global-reports/weso/trends2021/lang--en/index.htm>

Ujedinjene nacije. *Sažetak politike: Svet rada i COVID-19. 2020.*

https://unsdg.un.org/sites/default/files/2020-07/policy-brief-the_world_of_work_and_covid-19.pdf

Preporuka Saveta (EU) 2022/107 od 25. januara 2022. godine o koordinisanom pristupu za olakšavanje sigurnog slobodnog kretanja tokom pandemije COVID-19 i zameni Preporuke (EU) 2020/1475

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/?uri=CELEX%3A32022H0107&qid=1643283523634>

Uredba (EU) br. 492/2011 Evropskog parlamenta i saveta od 05. aprila 2011. godine o slobodnom kretanju radnika unutar Unije.

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/ALL/?uri=celex%3A32011R0492>

Uredba 883/2004 Evropskog parlamenta i saveta od 29. aprila 2004. godine o koordinaciji sistema socijalne sigurnosti

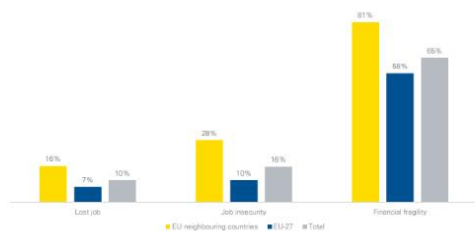
<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/?uri=celex%3A02004R0883-20140101>

Uredba (EU) 2021/953 Evropskog parlamenta i saveta od 14. juna 2021. godine o okviru za izdavanje, verifikaciju i prihvatanje interopetivnih potvrda o vakcinaciji protiv COVID-19, dijagnostičkim testovima i oporavku (digitalni COVID-19 sertifikat EU) kako bi se omogućilo slobodno kretanje tokom pandemije COVID-19

<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/953/oj?locale=en>

Figure 1: Exposure to poverty (% for three indicators)

Note: 'Lost job' = % employed at D235 'your situation in the month before the first COVID-19 outbreak in early 2020' vs % unemployed at D001 'your current situation'. 'Job insecurity' = % responding very likely/likely at E007 'How likely or unlikely do you think it is that you will need to leave your accommodation within the next three months because you can no longer afford it?'. 'Financial fragility' = % responding no savings at all/less than three months at E006 'If your household would not receive any income, how long would your household be able to maintain the same standard of living?'

Source: Eurofound-ETF, joint e-survey on Living, working and COVID-19, 2022

Slika 1: Izloženost siromaštvu (% za tri indikatora)
Gubitak posla; Nesigurnost zaposlenja, Finansijska krhkost
(žuto) EU susedne zemlje; (plavo) EU-27 (sivo) Ukupno

Napomena:

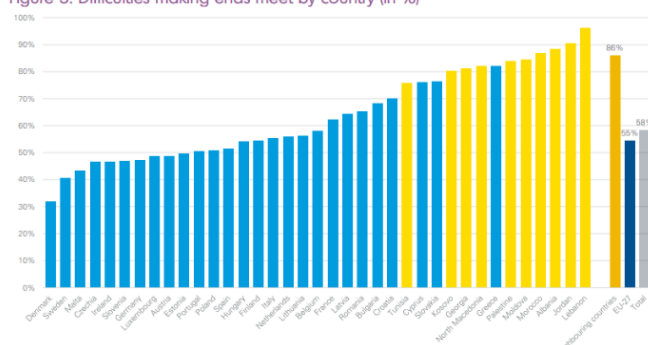
“Gubitak posla” = % zaposlenih na D235 “Vaša situacija u mesecu pre prvog naleta epidemije COVID-19 početkom 2020. godine” naspram % nezaposlenih na D001 “Vaša trenutna situacija”

“Nesigurnost zaposlenja” = % vrlo verovatno / verovatno na E007 “Koliko je verovatno ili malo verovatno da ćete morati napustiti svoj trenutni životni prostor u naredna tri meseca jer ga više ne možete priuštiti?”

Finansijska krhkost = % odgovora bez ušteđevine / ušteđevina za manje od tri meseca na E006 “Ukoliko vaše domaćinstvo ne bi ostvarivalo nikakav prihod, koliko dugo biste mogli održavati isti životni standard”

Izvor: Eurofound.ETF , zajednička e-anketa Život, rad i COVID-19, 2022.

Figure 3: Difficulties making ends meet by country (in %)

Note: % difficulties making ends meet is the sum of 'with great difficulty', 'with difficulty' and 'with some difficulty'
Source: Eurofound-ETF joint e-survey on Living, working and COVID-19, 2022

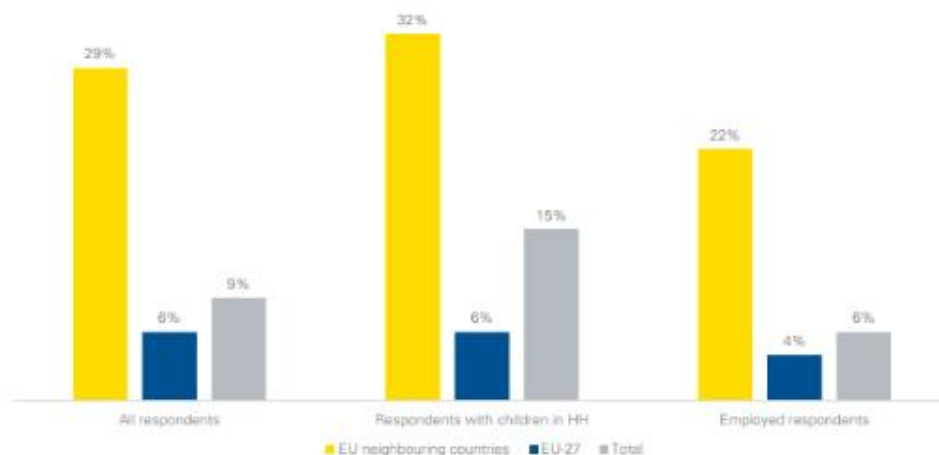
Slika 3: Poteškoće u podmirivanju troškova života po zemljama (u %)

Danska, Švedska, Malta, Češka, Irska, Slovenija, Nemačka, Luksemburg, Austrija, Estonija, Portugal, Poljska, Španija, Mađarska, Finska, Italija, Holandija, Litvanija, Belgija, Francuska, Letonija, Rumunija, Hrvatska, Tunis, Kipar, Slovačka, Kosovo, Gruzija, Severna Makedonija, Grčka, Palestina, Moldavija, Maroko, Albanija, Jordan, Liban, EU susedne zemlje, EU-27, Ukupno

Napomena: % sa poteškoćama u podmirivanju troškova života u zbiru "sa velikim poteškoćama", "sa poteškoćama" i "sa istom poteškoćom"

Izvor: Eurofound.ETF, zajednička e-anketa Život, rad i COVID-19, 2022.

Figure 6: Perceived housing insecurity among all respondents, respondents with children in the household and employed respondents (in %)

Note: % responding 'very likely' and 'likely' to E007 'How likely or unlikely do you think it is that you will need to leave your accommodation within the next three months because you can no longer afford it?'

Source: Eurofound-ETF, joint e-survey on Living, working and COVID-19, 2022

Slika 6: Uočena stambena nesigurnost među svim ispitanicima, ispitanicima sa decom u domaćinstvu i zaposlenim ispitanicima (u %)

Svi ispitanici, Ispitanici sa decom u domaćinstvu, Zaposleni ispitanici

(žuta) Susedne zemlje EU, (plava) EU-27, (siva) Ukupno

Napomena: % koji je odgovorio sa "vrlo verovatno" i "verovatno" na E007 "Koliko je verovatno ili malo verovatno da ćete morati napustiti prostor u kom živite u naredna tri meseca jer ga više ne možete priušiti?"

Izvor: Eurofound.ETF , zajednička e-anketa Život, rad i COVID-19, 2022.

Table 4: Access to education and training opportunities, by sex, educational attainment and labour market status (in %)

	EU neighbouring countries			EU-27		
	Yes	No	Total	Yes	No	Total
Male	24%	76%	100%	64%	36%	100%
Female	33%	67%	100%	65%	35%	100%
Primary	22%	78%	100%	51%	49%	100%
Secondary	22%	78%	100%	60%	40%	100%
Tertiary	39%	61%	100%	77%	23%	100%
Employed	34%	66%	100%	66%	34%	100%
Unemployed	16%	84%	100%	38%	62%	100%
Inactive	26%	74%	100%	71%	29%	100%

*Note: Share of respondents considering to have insufficient access to education and training opportunities
Source: Eurofound-ETF, joint e-survey on Living, working and COVID-19, 2022*

Tabela 4: Pristup mogućnostima obrazovanja i osposobljavanja, prema polu, stepenu obrazovanja i statusu na tržištu rada (u %)

	Susedne zemlje EU			EU-27		
	Da	Ne	Ukupno	Da	Ne	Ukupno
Muškarci	24%	76%	100%	64%	36%	100%
Žene	33%	67%	100%	65%	35%	100%
Primarni	22%	78%	100%	51%	49%	100%
Sekundarni	22%	78%	100%	60%	40%	100%
Tercijarni	39%	61%	100%	77%	23%	100%
Zaposleni	34%	66%	100%	66%	34%	100%
Nezaposleni	16%	84%	100%	38%	62%	100%
Neaktivni	26%	74%	100%	71%	29%	100%

Napomena: Udeo ispitanika koji smatraju da nemaju dovoljan pristup mogućnostima obrazovanja i osposobljavanja

Izvor: Eurofound.ETF , zajednička e-anketa Život, rad i COVID-19, 2022.